

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Мудеревич Олександр Іванович

МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ
МИТНОГО БРОКЕРА

освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСчм-21
Мудеревич О.М.

Науковий керівник:
К.е.н., доцент Довбуш А.В.

Чортків – ЗУНУ
2023

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА.....	
1.1. Діяльність митного брокера при декларування товарів.....	
1.2. Статус, повноваження та обов'язки митного брокера.....	
1.3. Порівняльна характеристика правового регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності.....	
Висновок до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2 МОНІТОРИНГ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ	
2.1. Аналіз процесу митного оформлення товарів та міжнародно-правового контролю за електронним декларуванням товарів.....	
2.2. Створення ефективної системи контролю за митною брокерською діяльністю.....	
2.3. Аналіз діяльності митних брокерів в Україні впродовж останніх років.....	
Висновок до розділу 2.....	
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	
3.1. Проблеми, що виникають у роботі митних брокерів в межах зони митного контролю.....	
3.2. Відповідальність митного брокера за порушення законів, пов'язаних із здійсненням митної брокерської діяльності.....	
3.3. Узагальнення та впровадження іноземного досвіду у сфері митного декларування з урахуванням регулювання митно-брокерської діяльності...	
Висновок до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА

1.1. Діяльність митного брокера при декларування товарів

Декларування означає надання точних відомостей про товари і транспортні засоби, їхню мету переміщення через митний кордон України та інші деталі з метою здійснення митного контролю та митного оформлення (згідно зі статтею 81 Митного кодексу України). Умови та процедури декларування, а також перелік необхідних відомостей встановлюються Кабінетом Міністрів України [24].

Товари і транспортні засоби, які перетинають митний кордон України, підлягають декларуванню перед митним органом, що здійснює митне оформлення. Транспортні засоби, які використовуються для перевезення товарів, повинні бути декларовані одночасно з товарами. Порожні транспортні засоби та ті, які перевозять пасажирів, декларуються на митному кордоні або у митному органі власника.

Декларантами можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, або їхні повірені митні брокери. Громадяни, які володіють товарами і транспортними засобами, можуть також бути декларантами, якщо їхні повірені громадяни мають нотаріально посвідчені доручення. Незалежно від цього, декларант несе повну відповідальність за виконання всіх обов'язків, які передбачені Митним кодексом України [24].

Декларант повинен:

- дотримуватися порядку декларування, встановленого Митним кодексом України;
- надавати товари і транспортні засоби для митного контролю та оформлення за вимогою митного органу;
- пред'являти всі необхідні документи та відомості для виконання митних процедур;

- сплачувати податки і збори.

Декларант також може подавати попередню митну декларацію до ввезення товарів на митну територію України, а в разі підакцизних товарів це обов'язково. При ввезенні або вивезенні товарів декларант повідомляє митний орган про свій намір, а митний орган визначає час і місце для здійснення митного контролю та оформлення. Після повідомлення декларант зобов'язаний без змін доставити товари та документи на визначене митним органом місце і забезпечити їх там до прибуття посадових осіб митного органу.

Доставка товарів та супутніх документів повинна відбуватися в установлені митним органом терміни, враховуючи нормальні строки доставки, з урахуванням транспортних можливостей, встановленого маршруту та інших умов перевезення. Після прибуття товарів та транспортних засобів до місця доставки, вони підлягають розміщенню у зонах митного контролю. При прибутті товарів та транспортних засобів до місця доставки, вони повинні бути представлені, а документи на них передані митному органу. Заява про пред'явлення товарів і транспортних засобів для митного контролю та передачу документів на них повинна бути подана протягом мінімально можливого строку після їх прибуття. У випадку прибуття поза робочим часом митного органу, заявка повинна бути подана найшвидше після початку роботи органу. Зміна місця стоянки транспортного засобу, вивантаження, перевантаження, розпакування, пакування чи перепакування товарів, а також зміна, вилучення чи пошкодження засобів ідентифікації можливі лише за дозволом митного органу.

Митний брокер (посередник) - це підприємство, яке декларує товари та транспортні засоби, що перетинають митний кордон України, та має ліцензію на митну брокерську діяльність, видану відповідним центральним органом виконавчої влади у сфері митниці. Митний брокер може бути тільки резидентом, і його відокремлений структурний підрозділ (філія, представництво тощо) може здійснювати декларування товарів і транспортних засобів від імені підприємства (згідно зі ст. 176 Митного кодексу України) [24].

Митний брокер виконує свою діяльність відповідно до вимог Митного кодексу України та умов ліцензії, яка затверджується відповідним уповноваженим органом для ліцензування. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, регулюються угодою про доручення. Ліцензування митної брокерської діяльності здійснюється відповідно до Закону України "Про ліцензування окремих видів господарської діяльності".

Митний брокер має зобов'язання:

- пред'являти митниці товари, що перетинають митний кордон України;
- подавати митниці необхідні документи для митного контролю;
- сплачувати мито, митні збори та інші платежі.

Крім того, митний брокер несе повну відповідальність як особа, що самостійно перевозить товари через кордон.

Для отримання ліцензії як декларант, особа повинна подати до митниці, у зоні діяльності якої вона знаходиться, наступні документи:

- заяву з вказівкою назви організації, юридичної та фактичної адреси;
- наявність рахунків у національній та іноземній валюті;
- назви та адреси філій;
- заяву щодо погодження видачі свідоцтва про визнання підприємства декларантом;
- копії всіх установчих документів;
- довідку від банку про відсутність заборгованості;
- копію платіжного доручення про перерахування коштів за отримання ліцензії.

Розгляд справи щодо надання ліцензії займає 30 днів. Ліцензію видаватиме Державна митна служба України (ДМСУ) на підставі наказу голови ДМСУ. Ця ліцензія є безстроковою, за умови проведення річної перереєстрації. Перереєстрація ліцензії для визнання підприємства декларантом здійснюється щорічно за умови подання заяви, копії платіжного доручення про сплату вартості перереєстрації, та копії самої ліцензії. Заява розглядається протягом 15 днів. У процесі розгляду, митниця оцінює роботу підприємства, яке проводить декларування [27].

Ліцензія може бути анульована у випадку:

- Повторного невиконання обов'язків митного брокера;
- Порухення митного або іншого законодавства України;
- Визнання митного брокера неплатоспроможним;
- Використання послуг особи без кваліфікаційного свідоцтва (повторна заява на отримання ліцензії розглядається не раніше, ніж через 1 рік).

Щоб отримати кваліфікаційне свідоцтво, митний брокер подає заяву в митницю, яка знаходиться в його зоні діяльності. Заява розглядається протягом 15 днів (або 1 місяця). Для видачі кваліфікаційного свідоцтва, митниця створює екзаменаційну комісію, яка проводить іспити для визначення рівня знань і кваліфікації кандидатів для проведення декларування (при необхідності, митниця організовує навчання для уповноважених осіб). Кваліфікаційне свідоцтво може бути анульоване митницею у разі, якщо фахівець:

- неодноразово не виконував свої обов'язки;
- неодноразово порушував або не дотримувався вимог чинного законодавства.

Повторна заява на отримання кваліфікаційного свідоцтва розглядається не раніше, ніж через 6 місяців.

1.2. Статус, повноваження та обов'язки митного брокера

Під час здійснення митних процедур митний брокер виступає посередником, сприяючи суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності в проходженні всіх необхідних митних формальностей та успішному митному оформленню товару. Митницька діяльність полягає в декларуванні товарів та транспортних засобів, забезпечуючи процес від імені та за дорученням власника чи уповноваженої особи.

Митний брокер, який має ліцензію та внесений до реєстру митних брокерів, діє відповідно до правового регулювання, укладаючи договір доручення з особою, інтереси якої він представляє. У практиці, це є договором доручення, який чітко визначає права та обов'язки сторін. Митний брокер

виконує свої обов'язки та несе відповідальність згідно умов укладеного договору.

Митний брокер може бути як підприємством, так і його відокремленим підрозділом, таким як філія або представництво. Діяльність митного брокера ґрунтується на ліцензії та включає в себе агентів митного оформлення. Агент митного оформлення є фізичною особою, що перебуває в трудових відносинах із митним брокером і виконує дії, пов'язані з митним оформленням в інтересах представленої особи.

Митний брокер має право заповнювати вантажну митну декларацію самостійно від імені та за дорученням власника товару, а також подавати митному органу повний пакет необхідних документів для митного оформлення. Основною функцією митного брокера залишається декларування товарів і транспортних засобів для проходження митного оформлення.

Митний брокер, як декларант, зобов'язаний виконати ряд завдань, таких як декларування товарів, пред'явлення їх для митного контролю, надання необхідних документів для митних формальностей, а також оплата митних платежів і контроль за їх оплатою. Під час декларування товарів митний брокер і агент митного оформлення мають ті ж права, що і особа, яка їх уповноважила, і пред'являють товари та документи митним органам. Митний брокер також повинен гарантувати виконання вимог агента митного оформлення, зокрема пред'явлення товарів та документів для митного контролю.

За порушення правил, пов'язаних із проведенням митно-брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, яка визначена Митним кодексом України та іншими законами країни. Порушення, пов'язані із виконанням митно-брокерських обов'язків, можуть призвести до кримінальної та адміністративної відповідальності.

Успішний митний брокер повинен володіти рядом особистих якостей. Очевидно, важливо мати відмінну пам'ять для ефективного виконання завдань. Рівносильно важливою є здатність будувати міжособистісні відносини та встановлювати необхідні контакти. Особи, які займаються митними

формальностями, повинні мати системне мислення, здатність концентрувати увагу та оперативно реагувати на будь-які зміни.

Митні брокери виступають як ключове з'єднання між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами. Покладаючи права, отримані від клієнтів, перед митними органами, вони також повністю несуть відповідальність за процедуру декларування товарів, яка передбачена законодавством України.

Інститут митних брокерів існує протягом багатьох років і вже століття здійснює свою діяльність в різних країнах світу. З урахуванням значного збільшення обсягів міжнародної торгівлі в останні роки, що спричинило підвищення тарифів і укладення торговельних угод, роль митного брокера важливо зростає.

Митний брокер, або посередник, - це підприємство, що має ліцензію на здійснення митної брокерської діяльності, яке проводить декларування товарів і транспортних засобів, що перетинають митний кордон України. Діяльність митних брокерів в Україні почалась із наказу Державного митного комітету України від 4 вересня 1992 року № 173 [26]. Важливо відзначити цей день як День митного брокера України.

Відповідно до цього наказу, митний брокер - це особа, яка має право самостійно виконувати операції з митного оформлення товарів та інших предметів на кордоні України. Згідно з законодавством, митний брокер зобов'язаний пред'явити товари на митницю, подати необхідні документи для митного контролю та сплатити мито та митні збори, якщо це необхідно.

Митний брокер здійснював свою діяльність на підставі Ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності, для здійснення безпосередньої діяльності по митному оформленню товарів мав у своєму штаті особу митного брокера, що діє на підставі Кваліфікаційного свідоцтва особи митного брокера.

09 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» [17].

Так, на період дії воєнного стану під час ввезення на митну територію України товарів їх декларування та митне оформлення відповідно до митного режиму імпорту може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів, без пред'явлення таких товарів митному органу відповідно до частини п'ятої статті 259 Митного кодексу України, або за місцем перетину митного кордону України шляхом подання митної декларації, заповненої у звичайному порядку, або в будь-якому митному органі в установленому законодавством порядку. Митне оформлення товарів здійснюється без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім державного експортного контролю).

Державна митна служба чи визначений нею митний орган можуть здійснювати відстрочення сплати митних платежів під час ввезення на митну територію України товарів за переліком згідно з додатком до цієї постанови на підставі письмової заяви платника податків, поданої одночасно з митною декларацією.

Для декларування імпорту (експорту) та транзиту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, на які встановлено акцизний збір, митницею визначались митні брокери, що мали стаж роботи по зазначеній кваліфікації не менше 1 року, не мали порушень митного законодавства при виконанні своїх обов'язків.

Митний брокер (посередник) — це підприємство, що здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану Державною митною службою України. Митним брокером може бути тільки підприємство-резидент. Митний брокер здійснює брокерську діяльність відповідно до норм Митного кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення. Ліцензування діяльності митного брокера здійснюється відповідно до Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" [36].

Митний брокер виконує повноваження в обсязі, встановленому за дорученням особи, яку він представляє, здійснювати будь-які операції, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів та документів на них до митного оформлення. Митний брокер має право здійснювати свої функції з декларування товарів і транспортних засобів у будь-якому митному органі України.

У відмінну від декларанта, митний брокер має розширені повноваження, включаючи можливість виконувати посередницькі функції та надавати послуги з декларування і митного оформлення будь-якому суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності. Декларант обмежується митним оформленням лише "своїх" товарів.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи підтримує реєстр митних брокерів і регулярно публікує його. Інформація, яку отримують митний брокер та його працівники від особи, яку вони представляють, може використовуватися лише для митних процедур, і митний брокер несе відповідальність за розголошення комерційної таємниці чи конфіденційної інформації.

Фахівець з декларування повинен мати вищу або середню спеціальну освіту і отримує персональне кваліфікаційне посвідчення від митного органу. Керівник підприємства, яке бажає стати митним брокером, повинен мати вищу освіту та не менше трьох років досвіду роботи в галузі зовнішньоекономічної діяльності або декларування товарів.

Митний брокер має обов'язок декларувати товари, забезпечувати сплату податків і зборів, проводити безкоштовне декларування гуманітарної допомоги, перевіряти дійсність документів, пред'являти товари й транспортні засоби, подавати необхідні документи для митного контролю та митного оформлення, сприяти проведенню різних видів контролю, дотримуватися умов і обмежень, подавати ліцензії для ознайомлення та вести реєстр укладених договорів [6].

Для забезпечення своєї діяльності митний брокер повинен мати в своєму розпорядженні необхідну електронно-обчислювальну та копіювальну техніку, а також відповідне програмне забезпечення. Ці компоненти повинні гарантувати

сумісність програм, які використовуються митним брокером, і засобів автоматичної обробки інформації, зокрема з програмними продуктами та засобами автоматичної обробки інформації, що використовуються митними органами України.

1.3. Порівняльна характеристика правового регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності

У сучасних умовах міжнародної інтеграції виконання зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) вимагає високого рівня економічної компетентності щодо функціонування світового ринку. Для ефективного та швидкого переміщення товарів від місця відправлення до пункту призначення необхідно правильно скласти пакет документів. У цьому контексті розвиток інституту митного брокера стає актуальним. Оскільки митні правила є динамічними, і законодавчі акти у цій сфері піддаються змінам щорічно, митні брокери спрощують життя учасників ЗЕД, вирішуючи нагальні питання митного оформлення, такі як класифікація товарів, проведення операцій з обмеженими чи забороненими товарами та інші. Не таємниця, що Україна успадкувала митне законодавство від Радянського Союзу, і необхідно постійно удосконалювати регулювання інституту митного брокера. Інститут митного брокера є загальносвітовим явищем, і кожна країна має свій унікальний досвід його функціонування, включаючи прогресивні підходи США і Сінгапуру, а також досвід Європейського Співтовариства.

З огляду на євроінтеграційні прагнення України, особливий інтерес викликає досвід країн Європейського Союзу, який може бути використаний при реформуванні законодавчих основ регулювання діяльності митних брокерів в Україні. Вчені, такі як І. О. Бондаренко, Д. І. Біленець, О. М. Коробкова, Д. В. Приймаченко, І. І. Світлак, В. Христова, звертали увагу на проблеми регулювання митної брокерської діяльності. Однак для повнішого розуміння потрібен аналіз сучасного зарубіжного досвіду функціонування цього інституту

та можливостей його впровадження в Україні [30, 40]. Зокрема, для випуску товарів в США вони повинні бути ідентифіковані та віднесені до "зеленого коридору" за допомогою спеціального штрих-коду, що свідчить про відсутність ризикових елементів. Цей код формує митний брокер і вносить його до декларації чи інвойсу перед представленням товару на митний контроль. У США митний брокер (або, як його називають, customs broker) – це особа, яка пройшла випробування від Секретаріату митної служби США та отримала ліцензію на надання митних послуг, таких як оцінка вартості, сплата митних платежів, отримання дозвільних документів та їхнє представлення на митних пунктах [1]. Таким чином, обов'язковою умовою для діяльності митних брокерів у США є наявність державної ліцензії з присвоєнням серійного номера. У цій країні статус митних брокерів визначено Законом Смута-Гоулі про мита 1930 року, що дозволяє їм здійснювати митні операції від імені інших осіб. На даний момент у США функціонує понад 14 000 активних митних брокерів [2].

Другою країною, чий досвід у правовому регулюванні інституту митних брокерів викликає інтерес, є Сінгапур. Митні брокери в Сінгапурі діють за моделлю, що використовується в Європейському Союзі. Імпортери і експортери несуть відповідальність за правильне декларування товарів перед тим, як займатися брокерською діяльністю в Сінгапурі, їм необхідно отримати дозвіл та зареєструвати свою діяльність в митній службі країни. Зареєстрованим брокерам також потрібно представляти піврічні звіти про свою діяльність. Обов'язки митного брокера включають заповнення документів, класифікацію товарів, взаємодію з іншими органами та вирішення питань, пов'язаних з митними платежами [3, с. 67–68].

Потрібно відзначити, що у Сінгапурі є лише один постачальник інтегрованих послуг для декларуючих організацій - Tradenet Services Pte Ltd (TNETS). Ця брокерська компанія є найбільшим бюро обслуговування декларацій, обробляючи понад 1,2 мільйона декларацій щорічно, з торговою вартістю понад 100 млрд сінгапурських доларів [4].

У Європейському Союзі термін "митний брокер" визначений у першому розділі п'ятої статті Митного кодексу ЄС. Митний брокер - це будь-яка особа, яка взаємодіє з митницею та має право призначити свого представника для цієї взаємодії. Дослівно визначення виглядає наступним чином: "митний брокер - будь-яка особа, призначена іншою особою для виконання дій і формальностей, що вимагаються відповідно до митного законодавства при взаємодії з митними органами" [5]. Митний кодекс ЄС [23] забезпечує уніфікованість митних формальностей в усіх державах ЄС і передбачає, що будь-яка особа може бути посередником в митній сфері (митним брокером).

Розглядаючи європейський досвід регулювання інституту митного брокера, особливий інтерес представляє значимість професійної брокерської діяльності на прикладі Федеративної Республіки Німеччини. Митний брокер в Німеччині - це особа, яка отримала уповноваження від імпортера або експортера для проведення митницьких операцій. Щоб стати митним брокером в Німеччині, особа повинна пройти тривале трьорічне навчання "ausbildung". Після цього фахівець отримує сертифікат Authorised Economic Operator (AEO) або сертифікат митного брокера [3]. Власникам цих сертифікатів надається можливість спрощення аудиту та реєстрації, що дозволяє їм швидше проводити митне оформлення.

Митні брокери в Німеччині займаються різноманітними видами діяльності, пов'язаними з митним оформленням, і часто взаємодіють з іншими установами, такими як CCI, BAFA, STABA. Сервіси митних брокерів включають імпортні і експортні формальності, експортне оформлення, консультації з митниці та зовнішньої торгівлі, митне оформлення для товарів, не з Європейського Союзу, індивідуальне та колективне митне оформлення та інші.

У зв'язку з ростом обсягів міжнародної торгівлі в Україні виникає збільшений попит на послуги митних брокерів. Правове регулювання митної брокерської діяльності в Україні встановлене Главою 59 "Митна брокерська діяльність" Митного кодексу України (статті 416-419) [24] та наказом Міністерства фінансів України "Про діяльність митних брокерів" [31].

Митний брокер – це підприємство, яке спеціалізується на декларуванні товарів та комерційних транспортних засобів, що перетинають митний кордон України (згідно зі статтею 416 Митного кодексу України). При описі митного брокера як суб'єкта господарювання важливо відзначити, що він здійснює підприємницьку діяльність у сфері митної справи, надаючи роботи та послуги для отримання прибутку. Послуги з декларування товарів та комерційних транспортних засобів, що перетинають митний кордон України, включають в себе виконання дій від імені та за дорученням власника товару або уповноваженої ним особи щодо митних формальностей [8].

Важливо відзначити, що відсутність в реєстрі митних брокерів не може служити підставою для відмови у митному оформленні товарів та транспортних засобів комерційного призначення, які ним декларуються. Проте важливо пам'ятати, що здійснення митної брокерської діяльності без отримання дозволу не є допустимим, за винятком випадків, передбачених главою 2 Митного кодексу України [24].

У разі зміни даних у Дозволі підприємство повинно протягом 30 днів звернутися до ДФС із заявою про переоформлення. Під час цього процесу дія Дозволу не припиняється (згідно зі статтею 413 Митного кодексу України). Основні послуги митних брокерів включають класифікацію товарів за товарною номенклатурою (ТН) ЗЕД, визначення митної вартості відповідно до ТН ЗЕД, визначення митного режиму, заповнення вантажної митної декларації (ВМД) та пов'язаних документів, а також розрахунок і сплата митних платежів [10].

Потреба у додатковому консультуванні з окремих питань митного декларування вирішується шляхом надання інформаційної підтримки клієнтам щодо загальних та спеціальних питань митного декларування, перевірки коректності і достовірності документації та рекомендацій з вирішення спірних питань.

Отже, можна підсумувати, що для того, щоб розпочати митну брокерську діяльність в Україні, потрібно створити підприємство або зареєструватися як фізична особа-підприємець і отримати відповідний дозвіл. Процедура виглядає

просто, проте важливо враховувати, що наразі немає чітких вимог до осіб, які бажають займатися митною брокерською діяльністю, наприклад, відсутні конкретні вимоги до рівня освіти чи спеціальності.

На сьогоднішній день існує різноманіття курсів з навчання митних брокерів, проте вони не є стандартизованими, і програми різних навчальних центрів розходяться. Крім того, законодавство України у сфері митної справи не визначає вимог щодо проходження митними брокерами кваліфікаційних іспитів чи отримання кваліфікаційних посвідчень чи інших дозвільних документів. Також слід відзначити, що страхування професійної відповідальності митних брокерів в Україні є добровільним. Раніше, коли митна брокерська діяльність підлягала ліцензуванню, таке страхування було обов'язковим для отримання ліцензії.

Порівнюючи правовий статус митного брокера в Україні та в інших країнах, таких як США, Сінгапур, та країни ЄС, можна відзначити деяку схожість. Зокрема, митний брокер визнається суб'єктом господарювання, має спеціальний дозвіл або ліцензію, і його дані внесені до відповідних реєстрів.

У світлі досвіду європейських країн, зокрема Німеччини, важливим є проходження спеціального навчання перед початком митної брокерської діяльності. Це може служити прикладом встановлення високих стандартів для діяльності митного брокера, оскільки ця сфера вимагає спеціалізованих знань в галузі митної справи, адміністративного та податкового права.

Отже, для неперервного забезпечення міжнародної торгівлі надзвичайно важливою є умова привернення митного брокера. Оскільки професійне посередництво є важливим фактором для ефективного та успішного ведення світової торгівлі в наш час, діяльність митного брокера стає важливою як для України, так і для всесвітньої громадськості. Україні, безперечно, варто взяти на озброєння досвід інших країн. Прикладами такого досвіду можуть бути: підтримка митних брокерів у впровадженні електронного штрих-коду для товарів, обов'язок звітування брокерів за певний період їхньої діяльності, обов'язкова підготовка перед початком здійснення цієї діяльності і, головне,

впровадження європейського законодавства для спрощення процедур митного оформлення товарів.

Висновок до розділу 1

Декларування товарів та діяльність митного брокера є важливими елементами в митному процесі та здійснюються в контексті здійснення міжнародної торгівлі. Декларування товарів - це процес надання повної та точної інформації про імпортовані чи експортовані товари в митницю. Основна мета декларування - забезпечити митниці необхідну інформацію для обчислення мит та інших зборів, а також забезпечити відповідність митним та іншим законодавчим вимогам.

РОЗДІЛ 2

МОНІТОРИНГ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ

2.1. Аналіз процесу митного оформлення товарів та міжнародно-правового контролю за електронним декларуванням товарів

Основні принципи актуалізованого Митного кодексу Європейського Союзу є основою для впровадження електронного декларування товарів [23]. Рішення Європейського Парламенту та Ради ЄС № 450/2008 від 23.04.2008, оприлюднене в Офіційному віснику Європейського Союзу [49] ухвалило оновлений Європейський митний кодекс (Оновлений МК), який впроваджує електронний обмін деклараціями, документами та інформацією.

Європейська комісія внесла дві пропозиції для модернізації Митного кодексу ЄС та впровадження електронного митного середовища для контролю та торгівлі в ЄС (COM, 2005). Перша пропозиція (COM, 2005 р. 608) спрямована на спрощення та впорядкування митних процесів і включає в себе застосування послідовної технології та раціоналізацію положень. Вона також

покликана розширити використання електронних митних систем для створення єдиної мережі ЄС.

Друга пропозиція (COM, 2005 р. 609) віддзеркалює реалізацію Лісабонської програми та встановлює норми для сумісності електронних митних систем у державах-членах ЄС. Це також передбачає електронний аналіз ризиків, централізоване митне оформлення та покращений обмін інформацією між органами контролю. Згідно з цією пропозицією, електронні декларації стають стандартом, а паперові їх варіанти - винятком.

Зміни структури Митного кодексу ЄС зменшили кількість статей з 253 до 188, узгоджуючи та спрощуючи норми для окремих інститутів митного права. Це спрямовано на підвищення зрозумілості та ефективності митних відносин у сучасних умовах.

Розділ I Митного кодексу ЄС, а саме стаття 4, містить визначення основних термінів, які використовуються в цьому Кодексі. У оновленому Кодексі визначальною є фундаментальна зміна підходу до митного регулювання, яке тепер спрямоване на підтримку економічного розвитку країн-членів ЄС і базується на використанні електронної системи обробки даних.

Розділ IV Митного кодексу ЄС присвячений питанням ввезення товарів на митну територію ЄС. У цьому розділі регулюються ключові аспекти, такі як подання попередньої декларації, обробка та ввезення товарів на митну територію ЄС, пред'явлення митним органам, розвантаження і огляд, а також формальності після ввезення. Відповідно до зобов'язань, взятих ЄС з Кіотської конвенції, ввезення товарів на митну територію ЄС може відбуватися лише після подання попередньої декларації (entry summary declaration). При цьому попередня декларація має бути представлена митному органу у електронному форматі, за винятком випадків, коли товаро-транспортні документи містять усю необхідну інформацію. В окремих випадках може бути допущено подання паперової версії декларації за рішенням митного органу. Однак крім електронної форми декларування, в ЄС також застосовуються усна та письмова форми. Питання, при яких можливе використання письмової та усної декларації, визначаються в виконавчих приписах до МК ЄС [23].

Отже, основними аспектами, які отримали визнання у модернізованому Митному кодексі ЄС, є:

- електронний обмін даними - основний спосіб взаємодії митних органів між собою та з економічними операторами;
- обов'язкове електронне декларування вантажів;
- електронна подача митних декларацій та документів;
- вимога щодо сумісності національних митних комп'ютерних систем.

Світовими стандартами митних процедур визнано:

- попереднє інформування;
- електронне декларування;
- управління ризиками;
- постаудит;
- рамочні стандарти безпеки та сприяння торгівлі.

Аналізуючи питання впровадження системи "Електронна митниця", слід розуміти, що митна система є лише складовою органів державної влади, а в Європейському союзі - частиною системи наддержавних органів. Відповідно, впровадження новітніх інформаційних технологій у митну справу є лише частиною більш широкої мети - створення системи "Електронний уряд".

Світові тенденції визначають нові виклики для спрощення митних процедур у логістиці товарів, що вказує на необхідність створення електронних інформаційних систем, які були б сумісними з аналогічними системами інших країн, були б доступними, безпечними та піддалися контролю. Європейська спільнота визнає, що шлях до цього полягає в зменшенні відмінностей між митними процедурами різних країн і називає механізм реалізації цього - "Електронна митниця" (е-Митниця), спрямована на порядкування потоку інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій у системі митниць.

Створення системи "Електронна митниця" є ключовим напрямком модернізації митної справи в Україні, включаючи переведення процесів декларування та митного оформлення в безпаперову електронну форму. Важливо відзначити, що процес інформатизації митної справи є глобальним і

ґрунтується на програмних документах Всесвітньої митної організації, таких як оновлена Кіотська конвенція та Рамкові стандарти безпеки та сприяння світовій торгівлі.

Завданню створення "Електронної митниці" надає додаткову актуальність виконання зобов'язань, передбачених Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, щодо наближення митного законодавства України до стандартів ЄС та можливості створення зони вільної торгівлі між Україною і ЄС, які відкрилися після вступу України до СОТ.

Отже, програма створення "Електронної митниці" в ЄС є частиною більш розгорнутих та амбіційних програм ЄС, спрямованих на створення "Електронного уряду" та розвиток інформаційного суспільства, що визначено в Лісабонській стратегії для Європейського інформаційного суспільства для зростання та розвитку "I2010", включаючи програму "I2010 e-Government Action Plan".

Впровадження програми «Електронної митниці» в Європейському Союзі відбувалося в період з 1997 по 2013 роки. Ключовими етапами цього процесу стали:

1) Введення нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) та розвиток управління ризиками. Основні завдання цього етапу включали створення фундаменту для «електронного митного середовища», що передбачало додавання нових електронних систем, таких як Система контролю за імпортом, Система контролю за експортом, NCTS-TIR, Система реєстрації та ідентифікації економічних операторів, Система уповноважених економічних операторів та подальший розвиток існуючих систем для відповідності стандартам інформаційної безпеки ЄС.

2) Забезпечення ефективної комунікації між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами, а також створення умов для швидкого обміну інформацією між митними адміністраціями країн-членів ЄС.

3) Реалізація оновленого Митного кодексу ЄС, який передбачав повністю автоматизовану митну систему експорту та імпорту.

4) Виконання проєкту «Єдине вікно», що передбачало інтеграцію всіх компонентів «Електронної митниці» (безпаперове середовище для митниці та торгівлі). Згідно з цією системою, будь-яка митна інформація, що стосується імпортованих товарів, надавалася лише один раз, а процедури митного та інших видів контролю (проведення поліції, прикордонної служби, ветеринарної та екологічної інспекції і т.д.) проводилися одночасно та в одному місці [43].

EORI/AEO - ідентифікаційний номер єдиної точки доступу для митного оформлення; NCTS - нова комп'ютеризована транзитна система; NCTS-TIR - розширена система; AIS - автоматизована система імпорту; ICS - система контролю імпорту.

Основною метою реформування митних органів ЄС та модернізації митного кодексу ЄС є забезпечення компромісу між ефективним митним оформленням та контролем, побудованим на системі управління ризиками. Ці зміни враховують концепції, визначені на сучасному етапі розвитку в рамках СОТ для сприяння міжнародній торгівлі (Doha Development Agenda), програмі ЄС щодо розбудови електронного уряду ("I2010 e-Government Action Plan") та Лісабонській стратегії для зроблення ЄС привабливішим для інвестицій та зайнятості.

У реформуванні митних органів України враховуються процеси, що відбуваються в митній сфері ЄС, включаючи адаптацію національних митних процедур до стандартів ЄС, впровадження нових форм митних декларацій та розбудову єдиної електронної системи митних органів. Україні важливо не лише створити власну "Електронну митницю", а й гарантувати її відповідність стандартам "електронних митних систем ЄС", що є кроком у напрямку європейської інтеграції [43].

Україна вже вживає кроки в напрямку "Електронної митниці", включаючи указ Президента від 19.12.2007 № 1236/2007 та розпорядження КМУ від 17.09.2008 № 1236, які визначають Концепцію та принципи створення багатофункціональної системи "Електронна митниця" [41]. Це передбачає створення комплексної системи на базі ЄАІС Органу доходів і зборів України з метою інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Згідно із Законом України від 22.05.2003 № 851 "Про електронні документи та електронний документообіг" [33], визначені основні організаційно-правові принципи електронного документообігу та використання електронних документів. Також, відповідно до Закону України від 22.05.2003 № 852 "Про електронний цифровий підпис" [32], встановлено правовий статус електронного цифрового підпису та регулюються відносини, що виникають при його використанні.

Використання електронного цифрового підпису (ЕЦП) у електронних документах проводиться за допомогою послуг акредитованого центру сертифікації ключів відповідно до Закону України "Про електронний цифровий підпис". При прийманні електронних документів здійснюється процедура перевірки ЕЦП з використанням програмно-інформаційних комплексів на рівні митного органу чи центральної бази даних. Це забезпечує перевірку цілісності та достовірності електронного документа.

Відповідно до ст. 257 Митного кодексу України 2012 року, електронне декларування виконується за допомогою електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, або інших електронних документів у визначених законом випадках. Митна декларація та інші документи, які подаються в електронному вигляді, мають однакову юридичну силу, і формат митних декларацій, представлених у формі електронних документів, відповідає міжнародним стандартам електронного обміну даними [24].

Процедура електронного декларування товарів є передбаченою операцією, спрямованою на прискорення митного оформлення товарів та транспортних засобів відповідно до Митного кодексу України 2012 року. Попередні операції охоплюють дії, що виконуються до початку митного оформлення товарів та транспортних засобів.

Згідно з пунктом 2, статтею 257 Митного кодексу України 2012 року, електронне декларування товарів здійснюється шляхом використання електронної митної декларації, яка підтверджена електронним цифровим підписом, а також інших електронних документів або їх реквізитів у випадках,

визначених законодавством. Незалежно від того, чи подаються митна декларація та інші документи в паперовому чи електронному вигляді, вони мають однакову юридичну силу. Формат електронних митних декларацій ґрунтується на міжнародних стандартах обміну електронною інформацією [24].

Органи доходів і зборів України виконують митне оформлення товарів та комерційних транспортних засобів на підставі митної декларації. Декларант вносить необхідну інформацію в митну декларацію відповідно до митних формальностей та заявленої мети переміщення.

Згідно з Митним кодексом України 2012 року, можливі попередня, тимчасова, періодична та додаткова митні декларації [24].

Використання сучасних електронних систем та інформаційних технологій органами доходів і зборів дозволяє зменшити час проходження товарів через митні пункти пропуску та мінімізувати кількість митних процедур при вирішенні питань щодо випуску товару у вільний обіг. Наприкінці 2013 року електронні митні декларації становили 87% від усіх оформлених, а в травні 2014 року цей показник зрос до 93%. З 2015 по 2018 рік кількість електронних декларацій зростала, досягнувши на кінець 2018 року 94,7% від загальної кількості поданих декларацій (3746,9 тис. шт.).

Електронне декларування товарів при їх переміщенні через митний кордон досліджували різні науковці, такі як І. Муратов, Т. Шталь, В. Пархоменко, О. Ігнат'єва, Є. Воробець та М. Савостін [45], які висвітлили аспекти впровадження електронного декларування у митному контролі та інші суттєві аспекти. Однак правове регулювання електронного декларування товарів при переміщенні через митний кордон України в сучасних умовах залишається актуальним і вимагає подальших досліджень. Електронне декларування товарів було впроваджено з моменту затвердження Концепції створення, упровадження та розвитку системи електронного декларування товарів у 2006 році. Згідно з цією Концепцією, необхідно було створити умови для застосування інформаційних технологій на новому рівні і забезпечити впровадження електронного документообігу між митними органами та підприємствами за допомогою електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП).

Основна мета ЕЦП полягає в гарантуванні юридичної вірності електронних документів у контексті їх використання в електронному документообігу та електронному декларуванні. ЕЦП представляє собою спеціалізоване програмне забезпечення, яке спрямоване на мінімізацію труднощів, пов'язаних з переходом до електронного документообігу, та спрощення роботи з електронними документами, роблячи її інтуїтивно зрозумілою та доступною [8].

У 2008 році Уряд України схвалив Концепцію створення багатофункціональної комплексної системи "Електронна митниця" та план заходів щодо її реалізації на 2009–2013 роки. Проте, оскільки Концепція не визначила необхідних обсягів та механізмів фінансування для створення "Електронної митниці", вона залишилась документом лише концептуального та декларативного характеру [9]. Вже з 2011 року Держмитслужба розпочала реалізацію пілотного проекту з використання електронних митних декларацій для декларування, митного контролю та оформлення товарів. Мета проекту полягає в набутті досвіду з митного контролю з використанням електронних декларацій та поетапному впровадженні електронного декларування товарів. У цей період було створено Центр сертифікації ключів, який отримав статус Акредитованого Центру сертифікації ключів, надаючи фахівцям митниці можливість використовувати електронний цифровий підпис [5]. У тому ж році був визначений термін "електронного декларування" як процес декларування, митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів за допомогою електронної вантажної митної декларації та інших електронних документів [10].

Починаючи з 28 березня 2012 року, було впроваджено Концепцію інтеграції системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби. Ця Концепція визначила цілі, основні завдання та пріоритетні заходи щодо інтеграції системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю (ТСЗМК) з автоматизованою системою (АС) митного оформлення. Концепція також розкрила принципи побудови цієї

інтегрованої автоматизованої системи та етапи її створення, основні положення з формування інформаційно-телекомунікаційного та технічного забезпечення для митного оформлення та контролю. Ця Концепція створила передумови для подальшої її інтеграції зі створюваною комплексною системою моніторингу митного оформлення та контролю Єдиної автоматизованої інформаційної системи (ЄАІС) Держмитслужби. Зазначена автоматизована система є організаційно-технічною системою, яка складається з засобів автоматизації та персоналу, що забезпечує їхнє обслуговування [11].

Важливо відзначити, що розглянута Концепція ґрунтується на принципах, визначених у Концепції створення багатофункціональної комплексної системи "Електронна митниця" [9]. Крім того, ця Концепція відповідає основним положенням Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року та передбачає використання попередньої інформації, її електронну передачу відповідно до Рамкових стандартів безпеки й полегшення світової торгівлі (прийняті Всесвітньою митною організацією в червні 2005 року) [11].

Отже, роки 2011 та 2012 є важливими в керуванні створенням юридичної бази для розвитку електронного декларування товарів і транспортних засобів при їх переміщенні через митний кордон. Термін "електронне декларування" в юридичній літературі розглядається як комплексне поняття, що включає в себе подання електронної митної декларації та інших електронних документів для декларування товарів і транспортних засобів, а також митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (включаючи дозвільний характер) [7].

Автор підтримує погляд, що, згідно з пунктом 2 статті 257 Митного кодексу України (далі - МК України), електронне декларування передбачає використання електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у випадках, встановлених законом. Згідно з частиною 3 статті 257 МК України, митна декларація та інші документи, які подаються органам доходів і зборів

згідно з МК України, можуть бути представлені на паперовому носії або у формі електронних документів і мають однакову юридичну силу [24].

Важливо відзначити, що нормативно-правовими актами, такими як МК України та Положенням про митні декларації, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450, не обмежено можливість подання митному органу електронної митної декларації. Це означає, що електронне декларування товарів, підтверджене особистим цифровим підписом, доступне для всіх підприємств, що перебувають на обліку в митних органах, а також для фізичних осіб без будь-яких обмежень чи застережень [28].

У сучасних умовах використання електронних митних декларацій відкриває можливості, такі як: 1) реєстрація транспортних засобів за допомогою державних органів; 2) виконання операцій із зняття експортно-імпортних операцій з валютного контролю та обмін іноземної валюти для проведення розрахунків у зовнішньоекономічних операціях; 3) підтвердження фактичного вивезення товарів за межі митної території України [6]. Однак у процесі регламентації електронного декларування товарів при їх переміщенні через митний кордон виявляються певні недоліки. Зокрема, одним з них є визначення митної вартості товару та підтвердження країни походження. Визначення митної вартості імпортованого товару є ключовим аспектом для імпортера, оскільки ця вартість є основою для розрахунку митних платежів. Проблеми з декларуванням в Україні пов'язані не зі законодавством, а з неправильним його застосуванням, зокрема, щодо порівняння цін імпортованого товару, органи доходів і зборів використовують внутрішню базу цінової інформації, обов'язковий статус якої на законодавчому рівні не визначено [18].

Також виникає проблема, оскільки органи доходів і зборів відмовляють суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності у випуску товарів у вільне використання за використання тимчасових декларацій під час проведення досліджень (аналізів, експертиз) таких товарів. З цього приводу Державна фіскальна служба надала роз'яснення. Згідно з пунктом 29 Положення про митні декларації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450 "Питання, пов'язані із застосуванням митних

декларацій" [28], якщо в рамках процедур митного контролю та оформлення товарів, ввезених на митну територію України, за поданою митною декларацією на бланку єдиного адміністративного документа посадовою особою митного органу відбиралися проби (зразки) товарів, за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи декларування таких товарів може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації [24].

З метою ефективного використання правових механізмів електронного декларування товарів та транспортних засобів при перетині митного кордону, важливо розглянути особливості міжнародного досвіду та можливість його впровадження в національне митне законодавство. Видатні митні служби світу, такі як Німеччина, Франція, Японія, Китай, США та Канада, вже давно використовують сучасні електронні технології з 80-х років XX століття. Вони перейшли на електронне митне оформлення за принципом "віддаленого декларування", коли митне оформлення відбувається в іншому місці, а товари залишаються в одному місці. Наприклад, в Японії проходження митних формальностей ґрунтується на автоматизованій системі обробки відомостей, необхідних для митних цілей (NACCS), яка включає повітряну (air-NACCS) і морську (sea-NACCS) компоненти [18].

Згідно зі змінами в Митному кодексі ЄС з 1 травня 2016 року всі митні декларації повинні бути подані тільки у електронному форматі через систему EDI. На сьогодні в ЄС застосовується "централізоване митне оформлення". Ця технологія дозволяє отримати кілька переваг: спочатку, зменшується фізичний контакт між бізнесом та державними органами, мінімізуючи корупційні ризики; вдруге, автоматизується оформлення для більшої зручності підприємств; втретє, створюється комплексний погляд на діяльність підприємства з точки зору контролюючого органу. Віддалене декларування дозволяє концентрувати професіоналів митних органів (наприклад, у сфері паливно-енергетичних товарів, хімічної промисловості тощо) в одному підрозділі [22]. За даними Всесвітньої митної організації, понад 90% митних декларацій в Європейському регіоні подаються в електронному форматі [24]. У США всі імпорتنі вантажі мають бути задекларовані на митниці за 24 години до відправлення судна з

будь-якого порту в світі. Подача документів до митниці США через автоматичну систему декларування (AMS) здійснюється або судноплавною транспортною компанією загального призначення (VOCC) або ліцензованою компанією (NVOCC), яка перевозить вантаж [30]. У межах Митного союзу ЄАЕС є низка нюансів, які ускладнюють розвиток та вдосконалення технологій електронного декларування товарів.

Дуже важливо відзначити дату набрання чинності Законом, оскільки від неї відраховуються всі строки, пов'язані з відновленням декларування. Щорічні декларації за 2021-2022 роки повинні бути подані до 31 січня 2024 року, а за 2023 рік - до звичайного строки - до 31 березня 2024 року включно. З початком повномасштабного вторгнення ми живемо в постійному стресі, де кожен стикається з втратою документів та майна. Однак це не завадило багатьом декларантам добровільно подати декларації - понад 742 тисячі декларацій. Ці декларанти мають можливість виправити свої декларації (з поданням від 24 лютого 2022 року до 11 жовтня 2023 року включно). Для цього необхідно протягом 14 днів, тобто не пізніше 25 жовтня 2023 року, звернутись до НАЗК із листом у довільній формі, вказавши, яку або які декларації потрібно виправити та дату їх подання.

Отже, електронне митне декларування товарів представляє сучасну технологію, яка використовується в більшості економічно розвинених країн і спрощує митні процедури, роблячи процес оформлення швидшим та ефективнішим. Використання електронної декларації дозволяє уникнути контакту з митницею, спрямовуючи зусилля на зменшення корупційних та бюрократичних аспектів. В електронному оформленні експорту не потрібно підтверджувати фактичний вивіз вантажу, а інформація про вивезення подається митному брокеру у електронному форматі [25].

2.2. Створення ефективної системи контролю за митною брокерською діяльністю

Необхідними передумовами для розвитку відносин у зовнішньоекономічній діяльності є створення ефективного механізму

регулювання митної брокерської діяльності. У сфері економіки термін "механізм" походить із технічного контексту, використовуючи його для опису різних виробничих і соціальних процесів та їх взаємодії. В енциклопедичних словниках термін "механізм" в переносному сенсі означає систему функціонування будь-чого, сукупність проміжних станів або явищ. Поняття "регулювання" відноситься до упорядкування та встановлення порядку у певній діяльності, налагодження взаємодії системи.

А.Ю. Чаленко визначає механізм в економіці як сукупність ресурсів економічного процесу та засобів їх з'єднання, з особливістю у наявності процесу та нерозривного зв'язку та підпорядкованістю механізму процесу. З цього випливає, що механізм не може функціонувати без наявності процесу, оскільки він є його невід'ємною частиною та підкоряється виключно функціям процесу. Механізм не має власного управління та перебуває у стані очікування управління процесом. З'єднання механізму з управлінням представляє собою внутрішній зміст процесу [48].

Існуючий механізм, який регулює митну брокерську діяльність, можна уявити як систему взаємодії організаційних, економічних та правових методів, принципів та інструментів у сфері державного регулювання митної справи. Ці елементи регламентують умови та порядок здійснення митної брокерської діяльності. Схема існуючого механізму митної брокерської діяльності відображає необхідні організаційні складові для регулювання цієї діяльності. Мета державного регулювання митної брокерської діяльності полягає у формуванні та розвитку ефективно функціонуючого ринку послуг у сфері митництва, створенні необхідних умов для діяльності та захисті інтересів підприємців.

Суб'єктами регулювання у системі державного контролю над митною брокерською діяльністю є [44]:

- Державна фіскальна служба України: Створена Постановою Кабінета Міністрів України № 160 від 21 травня 2014 року, ця служба є центральним органом виконавчої влади. Її діяльність координується через Міністра фінансів та включає реалізацію податкової політики, управління митною справою,

адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також боротьбу з правопорушеннями у сферах податкового та митного законодавства.

- Державна прикордонна служба: Згідно з Наказом Міністерства Фінансів України від 04.08.2015 № 693 "Про діяльність митних брокерів" [31], ця служба виступає поряд із Фіскальною службою та має повноваження видавати дозволи на провадження митної брокерської діяльності. Її роль полягає в регулюванні цієї діяльності та наданні дозволів на її здійснення.

Досягнення цілей державного регулювання митної брокерської діяльності відбувається за допомогою різних методів:

Правові методи: Вони включають нормативно-правові акти, такі як Митний кодекс України та накази Фіскальної служби України, що регламентують діяльність митних брокерів.

Адміністративні методи: Ці методи передбачають прямий вплив на митну брокерську діяльність, такий як видача дозволів для здійснення цієї діяльності та ведення реєстру митних брокерів. Реєстр є програмно-інформаційним комплексом, який накопичує та систематизує інформацію про митних брокерів з метою забезпечення ефективної реалізації державної податкової і митної політики.

Таким чином, вплив державних органів на митну брокерську діяльність забезпечується за допомогою комплексу правових, економічних та адміністративних заходів для забезпечення відповідності діяльності митних брокерів економічній політиці України.

Економічні заходи державного регулювання митної брокерської діяльності впливають на економічні інтереси підприємств – митних брокерів та контролюють їхню поведінку. Однак впровадження такої діяльності в умовах існуючого механізму державного регулювання може викликати численні проблеми. Ці проблеми можна класифікувати як організаційні та економічні. До організаційних можна віднести вплив Фіскальних органів та адміністративний тиск. Зараз, згідно із Законом України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [36], дозволи на митну брокерську діяльність

замінюють ліцензії, але адміністративний тиск залишається значним, і список органів, що видають дозволи, розширюється, включаючи Державну прикордонну службу. Це призводить до додаткового тиску на бізнес та створює передумови для корупції.

Будь-які порушення митних правил, вчинені митним брокером, будуть фіксовані фіскальними органами поза прикордонним контролем, оскільки прикордонний контроль при ввезенні товарів розпочинається перед митним контролем, а при вивезенні – після. Враховуючи це, Адміністрація державної прикордонної служби України не може об'єктивно оцінити спроможність підприємства здійснювати митну брокерську діяльність. Впровадження зазначеного закону ймовірно призведе до значного збільшення тиску на бізнес шляхом подвоєння кількості контролюючих органів, а також створить додаткові умови для корупційної діяльності [10].

У Митному кодексі України визначено нові положення щодо отримання дозволів на митну брокерську діяльність підприємствами; однак відсутні конкретні вимоги до підприємств, які прагнуть отримати такі дозволи. Отримання статусу митного брокера є вигідним для компаній, що мають намір працювати відкрито, встановлюють себе як надійних партнерів для вантажовласників та у відносинах з фіскальними органами. Проте в Україні відсутні механізми спрощення митних формальностей для митних брокерів.

Митні брокери мають ті ж самі права, що й уповноважена особа вантажовласника, яка не отримує дозволу на декларування товарів, що пересуваються через митний кордон України суб'єктом ЗЕД. На жаль, національне законодавство не передбачає необхідності для підприємств удосконалювати контроль якості митно-брокерських послуг. В цьому контексті стає важливим розробити заходи для приведення критеріїв відбору та процедури отримання статусу митного брокера у відповідність до європейських стандартів.

Автор вважає, що відсутність підтримки митних брокерів з боку держави та залежність від фіскальних органів сприяють утворенню умов для нелегального посередництва, діяльності "одноденок" та "сірих брокерів" -

компаній, які здійснюють митну брокерську діяльність без відповідного дозволу. Ці умови мають економічне обґрунтування, але існуючий механізм державного регулювання митної брокерської діяльності містить в собі внутрішнє протиріччя.

З економічної точки зору завдання фіскальної служби щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності суперечать інтересам міжнародної торгівлі. Зусилля фіскальної служби щодо адміністративного тиску та бажання митних брокерів зменшити витрати на цей тиск утворюють протиріччя. Для вирішення цього протиріччя та сприяння розвитку світової торгівлі в Україні важлива імплементація Кіотської Конвенції "Про спрощення та гармонізацію митних процедур", яка ґрунтується на визнанні прав та інтересів міжнародної торгівлі та гармонізації їх дотримання під час реалізації прав та інтересів митної служби [34].

У практиці діяльності митних брокерів в Україні виникає логічне протиріччя між обов'язком представника захищати інтереси клієнта перед фіскальними органами як учасника міжнародної торгівлі та його залежністю від цих органів, включаючи включення до реєстру митних брокерів та отримання дозволів на митну брокерську діяльність. Серед економічних проблем особливе значення має відсутність фінансових гарантій виконання зобов'язань митного брокера з оплати митних платежів, що створює ризик недоотримання зазначених платежів до державного бюджету у випадках порушення митного законодавства та притягнення підприємства митного брокера до адміністративної відповідальності.

Такі проблеми призводять до розвитку корупції, збільшення витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та зниження якості митно-брокерських послуг. Для вдосконалення митної брокерської діяльності шляхом вирішення основних проблем, пов'язаних з регулюванням, пропонується розглядати механізм регулювання митної брокерської діяльності як систему взаємодії організаційних, економічних і правових методів, принципів та інструментів у сфері державного регулювання та саморегулювання митної

брокерської діяльності. Запропонований механізм регулювання митної брокерської діяльності сприятиме:

- збільшенню кількості підприємств - митних брокерів;
- підвищенню якості митних/брокерських послуг та рівня відповідності митної брокерської діяльності міжнародним стандартам, що в свою чергу значно підвищить рівень конкурентоспроможності країни;
- збільшенню надходжень митних платежів через забезпечення та представлення гарантій щодо сплати митних платежів Фіскальним органам.

До принципів кваліфікації саморегулюючої організації включаються:

- Принцип уникнення монополізму, щоб підприємства митних брокерів мали можливість вибору саморегулюючої організації для вступу.
- Принцип створення рівних умов для членів саморегулюючої організації, щоб уникнути недобросовісної конкуренції всередині однієї організації.
- Принцип повного відшкодування завданих збитків перед споживачами та фіскальними органами через утворення компенсаційних фондів.
- Принцип державної підтримки створення та функціонування саморегулюючих організацій, що включає підтримку нових та розширення існуючих структур, як завдання державних органів влади.

Суб'єктами регулювання, відповідно до запропонованого механізму, виступають Фіскальні органи та саморегулюючі організації. Це виключає Державну прикордонну службу України з числа суб'єктів регулювання. Розв'язання проблеми забезпечення якісних митно-брокерських послуг великою мірою сприятиме впровадженню стандартів якості митної брокерської діяльності, що відповідають міжнародним вимогам.

Компетенція розробки та впровадження таких стандартів діяльності митних брокерів, за удосконаленням механізмом, надається саморегулюючим організаціям. Таким чином, регулювання митної брокерської діяльності здійснюється за допомогою правових, економічних та організаційних методів. Правовий метод передбачає створення правового середовища для функціонування митних брокерів та саморегулюючих організацій через розробку та реалізацію нормативно-правових актів та контроль за їх

виконанням. Економічний метод включає встановлення гарантій сплати митних платежів та штрафів за адміністративні правопорушення для забезпечення національних інтересів держави та інтересів митно-брокерських організацій та саморегулюючих організацій. Організаційний метод регулювання застосовується виключно саморегулюючими організаціями, що включає в себе ведення реєстру митних брокерів, видачу сертифікатів, гарантії сплати митних платежів, розробку стандартів і правил для професійної митної брокерської діяльності та контроль за їх виконанням.

Наявність достатніх ресурсів є необхідною передумовою для ефективної діяльності митних брокерів. З метою максимального залучення фінансових ресурсів пропонуємо не лише використовувати кошти з Державного бюджету, а й використовувати ресурси компенсаційного фонду саморегулювальної організації. Цей фонд формується за рахунок внесків її членів і призначений для відшкодування збитків, завданих членами організації національній економіці.

Зазначений фонд буде компенсувати збитки, зокрема, пов'язані з недоотриманням коштів до Державного бюджету через несплату митних платежів або їх несвоєчасну сплату. Також він покриватиме витрати на відшкодування штрафів у випадку притягнення митного брокера до адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Крім того, компенсаційний фонд буде використовуватися для погашення витрат, пов'язаних з функціонуванням саморегулювальної організації та регулюванням митної брокерської діяльності.

Цей запропонований механізм регулювання митної брокерської діяльності сприятиме:

- Збільшенню кількості підприємств-митних брокерів за рахунок стимулювання їхньої діяльності, забезпечення фінансового захисту та формування нормального конкурентного середовища.

- Підвищенню якості митно-брокерських послуг та відповідності міжнародним стандартам через встановлення стандартів та контроль за їх

виконанням, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності країни та активізації зовнішньоторговельних поставок вантажів.

- Збільшенню надходжень митних платежів через надання гарантій Фіскальним органам та покриття витрат компенсаційним фондом саморегулювання.

Таким чином, можливо вирішити організаційні та економічні проблеми митної брокерської діяльності, спрямовані на полегшення тиску на підприємства, надання фінансової підтримки та мінімізацію ризиків для державного бюджету та національної економіки.

2.3. Аналіз діяльності митних брокерів в Україні впродовж останніх років

Подальший розвиток інституту митного брокерства в Україні суттєво залежить від обсягів операцій з імпорту, експорту товарів та транспортних засобів, а також інших митних операцій. Це визначається тим, що збільшення або зменшення кількості таких операцій прямо впливає на обсяг проведених брокером операцій з митного оформлення та декларування.

Серед різноманітних послуг, які надають митні брокери, найбільший попит спостерігається на операції з декларування товарів при імпорті, оскільки структура зовнішньої торгівлі країни свідчить про те, що обсяг внутрішнього імпорту переважає над експортом.

Аналізуючи обсяги імпорту та експорту товарів за останні десять років, можна зазначити, що сальдо зовнішньої торгівлі України залишається стабільно від'ємним, що означає перевагу імпорту над експортом (див. рис. 2.3.).

Аналізуючи дані, представлені на рисунку 2.3, можна зробити висновок, що протягом періоду з 2012 по 2021 рік (за винятком 2015 року), сальдо зовнішньої торгівлі майже завжди було від'ємним, що свідчить про переважання обсягу імпорту над експортом. Ці показники визначили необхідність збільшення операцій з декларування та оформлення імпортованих

товарів в Україні, що призвело до зростання попиту на послуги митних брокерів.

Високий рівень імпорту та експорту в період з 2012 по 2014 роки значно зменшився у 2015-2016 роках через анексію Криму та збройне вторгнення Росії на сході України, що призвело до часткового відмови від торговельних зв'язків з Росією.

З 2017 по 2021 рік спостерігалася тенденція до зростання зовнішньоекономічної торгівлі, що визначалося збільшенням торговельних зв'язків з країнами Європи, удосконаленням системи пропуску товарів та реформами в митній справі.

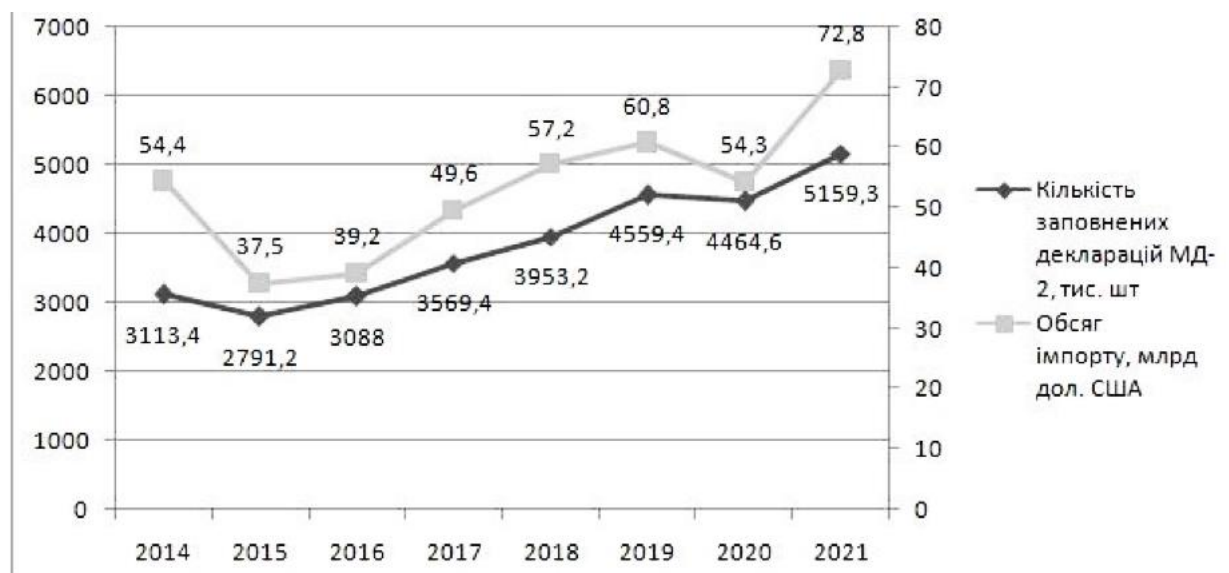

Рис. 2.4. Динаміка кількості оформлених митних декларацій та обсягу імпорту товарів в Україну у 2012-2021 роках

Зростання обсягу імпорتنих операцій призвело до розвитку ринку послуг посередників, зокрема, послуг митних брокерів, що відображається у зміні кількості імпортованих товарів та декларованих товарів (рис. 2.4).

Аналізуючи графік на рис. 2.4, можна зробити висновок, що кількість оформлених декларацій у період з 2014 по 2021 рік змінювалась паралельно до загального обсягу імпортованих товарів в Україну. Однак важливо відзначити, що структура оформлених декларацій різних типів відносно їх загальної

кількості є ще однією ознакою тісної залежності показників діяльності митних брокерів від імпорتنих операцій.

Варто відзначити, що у 2022 році значно зменшилась загальна кількість оформлених декларацій, зокрема відзначається зменшення обсягів транзитних операцій. Однак кількість декларацій на ввезення товарів залишається високою, що може свідчити про менший попит на послуги митного брокера, хоча зменшення не є суттєвим. Якщо ці тенденції не зміняться до кінця 2022 року, середньорічна статистика за цей рік ймовірно буде нижчою порівняно з попередніми роками.

Оскільки динаміка обсягу імпорту товарів взаємодіє з кількістю декларацій, оформлених митними брокерами, це призводить до змін у попиті на брокерські послуги. Така ситуація обумовлює необхідність залучення нових митних брокерів для проведення операцій з митного оформлення та декларування. Доказом цієї необхідності є те, що кількість митних декларацій, оформлених протягом останніх 8 років, корелює з кількістю виданих дозволів на здійснення брокерської діяльності [44].

Неабияк змінилась діяльність митних брокерів в умовах війни. Діяльність митних брокерів у військових конфліктах та умовах війни може стикатися з численними викликами та складнощами. Нижче наведені деякі аспекти, які можуть впливати на їхню роботу:

1. Безпека та ризики:

- фізична безпека: умови війни можуть створювати ризики для фізичної безпеки працівників митних брокерів та перевізників.
- ризики втрат та знищень: інфраструктура митниць може стати об'єктом нападів, що призводить до втрат та знищень документів та обладнання.

2. Логістика:

- обмеження перевезень: воєнний конфлікт може призвести до обмежень у перевезенні товарів через певні території або через загальні ускладнення логістичних маршрутів.

- підвищені витрати: збільшені витрати на забезпечення безпеки та логістики можуть впливати на фінансову ефективність діяльності.

3. Інформаційна безпека:

- ризики кібербезпеки: у військових конфліктах може зростати загроза кібератак, що ставить під загрозу конфіденційні дані та інформаційну безпеку.

4. Зміни в регулюванні:

- надзвичайний стан: у військових конфліктах країни можуть вводити надзвичайний стан та змінювати митні та торговельні правила для забезпечення національної безпеки.

5. Потреба у співпраці з владою:

- співпраця з військовими та правоохоронними органами: митні брокери можуть потребувати активної співпраці з владними структурами для забезпечення безпеки та вирішення можливих проблем.

6. Збереження законності:

- вартість додержання закону: умови війни можуть призводити до збільшення вартості додержання митних та торговельних правил через додаткові безпекові заходи та обмеження.

7. Електронне декларування та автоматизація:

- перехід до електронного декларування: у військових умовах країни можуть поспішати із впровадженням електронних систем для полегшення митного оформлення та зменшення ризиків.

Для ефективного функціонування митних брокерів у військових умовах, важлива співпраця з урядовими структурами, ретельне планування логістики та безпекових заходів, а також гнучкість у вирішенні проблем, які можуть виникнути через зміни у регулюванні та умовах [51].

Висновок до розділу 2

Переваги розвитку електронного декларування включають спрощення митних процедур, зменшення часу та фінансових витрат, а також зниження ризиків корупції через відсутність прямих контактів з посадовими особами органів доходів і зборів. Крім того, при експорті товарів немає необхідності в підтвердженні вивезення вантажу.

Оскільки динаміка обсягу імпорту товарів взаємодіє з кількістю декларацій, оформлених митними брокерами, це призводить до змін у попиті на брокерські послуги. Така ситуація обумовлює необхідність залучення нових митних брокерів для проведення операцій з митного оформлення та декларування. Доказом цієї необхідності є те, що кількість митних декларацій, оформлених протягом останніх 8 років, корелює з кількістю виданих дозволів на здійснення брокерської діяльності

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Проблеми, що виникають у роботі митних брокерів в межах зони митного контролю

На сьогоднішній момент розвитку ринкової економіки України визначається розширення компонентів економічної системи, які сприяють створенню рівних умов для суб'єктів господарювання під час підприємницької діяльності. З іншого боку, ці елементи виступають інструментами державного впливу на загальну економічну ситуацію в країні. Це особливо стосується підприємницької діяльності, пов'язаної з наданням послуг з декларування товарів і транспортних засобів, а також перевезення товарів через митний кордон України або під час перебування під митним контролем.

Права та обов'язки посередницьких підприємств, що діють у митній сфері, обмежуються нормами, визначеними державними органами. Основне завдання полягає в створенні сприятливих умов для задоволення інтересів суб'єктів господарської діяльності. Митниці мають право здійснювати свою діяльність лише при наявності відповідної ліцензії.

До прийняття Митного кодексу України 2002 року, терміни "митний брокер", "митний ліцензійний склад" та "магазин безмитної торгівлі" відсутні в Митному кодексі України 1991 року. Затвердження нового Кодексу свідчить про новий етап розвитку митного посередництва в Україні та законодавче визначення терміну "митний брокер". Основна правова база для підприємницької діяльності митного брокера, зокрема, надання послуг з декларування та митного оформлення товарів, визначалася статтями 46-49 Митного кодексу України 1991 року [24].

Відповідно до статті 46 цього Кодексу, митний брокер розглядався як підприємство, допущене митницею до декларування, і отримувало свідоцтво від митниці як декларант. У чинному Митному кодексі 2012 року визначено митного брокера як підприємство, що надає послуги з декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перетинають митний

кордон України. Митний брокер діє у будь-якому фіскальному органі та має ліцензію на митно-брокерську діяльність, видану центральним органом виконавчої влади в галузі української митної справи. Цей статус може мати лише резидент України, а його філії також можуть проводити декларування товарів від імені підприємства. Інститут митних брокерів існує протягом тривалого періоду [24].

Більше ста років ці суб'єкти здійснюють свою діяльність у різних країнах світу. Останнім часом, з урахуванням значного зростання обсягів міжнародної торгівлі, що призвело до підвищення тарифів і кількості укладених торговельних угод, роль митного брокера виявилася значною. Це пояснюється тим, що митне оформлення та декларування вимагають специфічних знань та навичок. Зараз ні один імпортер, будь то великий чи малий, не може ефективно функціонувати без використання послуг кваліфікованого митного брокера.

У багатьох країнах світу митне оформлення товарів і транспортних засобів відбувається виключно за участю митних брокерів. Кілька великих імпортерів можуть мати своїх власних фахівців, які працюють тільки для них. Проте загалом митні брокери працюють в агентствах, які представляють інтереси різних імпортерів.

В Україні діяльність митних брокерів має велике значення при здійсненні процедур декларування та митного оформлення товарів. У зв'язку з постійними змінами в митному і податковому законодавстві, а також в нормативно-правових актах Державної фіскальної служби України, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які займаються експортно-імпортними операціями, не завжди можуть вчасно реагувати на ці зміни.

Інститут посередницьких представників у сфері митної справи швидко розвивається через гостру потребу суб'єктів господарювання в професійних послугах митних брокерів. Звертаючись до послуг митного брокера, клієнти отримують численні переваги, зокрема можливість користуватися послугами висококваліфікованих фахівців у такій специфічній галузі, як митне декларування та митне перевезення. Витрати на послуги митного брокера значно менші, оскільки вони розраховуються в розмірі визначеного відсотка від

обсягу товарів, які переміщуються через митний кордон, а також за перевезення товарів під митним контролем. Збільшення обсягів експортно-імпорتنих операцій та їх швидке оформлення зменшують витрати підприємств на ці процедури і економлять час [8].

Зміни в суспільних відносинах країни, економічні реформи, приєднання України до Європейського співтовариства та ратифікація міжнародних конвенцій і угод у митній сфері вимагають значних змін у нормах Митного кодексу України та пов'язаних з ним законів та нормативно-правових актів. Це також передбачає демократизацію і лібералізацію митної системи, а також зміцнення гарантій захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб при переміщенні товарів через митний кордон України.

Для досягнення цих цілей необхідно об'єднати правові положення про порядок надання посередницьких послуг у митній сфері з різних правових актів в одному комплексному документі. Цей документ повинен чітко регламентувати всю сферу надання посередницьких послуг у митній галузі, включаючи митних брокерів та митних перевізників.

Митні брокери грають ключову роль у підвищенні якості та прискоренні процедур митного контролю та оформлення товарів, що перетинають митний кордон України. Проте ця діяльність має як позитивні, так і негативні аспекти. Удосконалення правової бази та використання досвіду інших країн можуть допомогти виявити та виправити організаційно-правові та управлінські помилки, спростити процедури та покращити якість послуг у митній сфері, зокрема діяльність митних брокерів та митних перевізників в Україні.

Уточнення правил і впровадження кращих практик можуть сприяти збалансованому розвитку митного середовища, забезпечуючи ефективний і безпечний обіг товарів через митний кордон.

Послуги митного брокера та митного оформлення вантажів користуються великим попитом через величезний потік імпорتنих товарів та складну систему митної перевірки. Пройти всі процедури самостійно є важким завданням, особливо без знань законодавства і нормативів у сфері митного оформлення. Тому учасники зовнішньоекономічної діяльності, які прагнуть уникнути

непередбачуваності, шукають надійного партнера, якому можна довірити оформлення товарів, що прибувають із-за кордону. Компанія DCH Group представляє собою митно-брокерську компанію з висококваліфікованими фахівцями та значним досвідом.

Процес розмитнення вантажів включає в себе ряд дій. Митний брокер бере участь у перевірці супроводжуваних документів, контролює валютну та митну вартість, розраховує платежі та виконує огляд товарів. Вартість брокерських послуг визначається індивідуально у кожному випадку, залежно від обсягу та складності наданих послуг.

В Україні розвинутий ринок брокерських агентств, якість послуг безпосередньо залежить від кваліфікації та професійної майстерності працівників, що працюють у компанії. Робота митних брокерів в межах зони митного контролю може зіткнутися з різними проблемами, серед яких можна виділити такі аспекти:

1. Складність законодавства: Законодавство, яке регулює митну справу, може бути складним і змінюватися від часу до часу. Митні брокери повинні постійно оновлювати свої знання та відслідковувати зміни в законодавстві, щоб виконувати свої обов'язки правильно та ефективно.

2. Технічні аспекти: Використання сучасних технологій у митному контролі може створювати труднощі для митних брокерів, які повинні володіти не лише правовими, але й технічними навичками для роботи з електронними системами та програмами митниць.

3. Комунікація з митницею: Ефективна комунікація з митницею є ключовою для успішного розмитнення товарів. Проблеми можуть виникати через нестабільність зв'язку, неправильність або неповноту інформації, або відсутність взаєморозуміння між митними службами та брокерами.

4. Затримки в процесі митного контролю: Можливість затримок під час митного контролю може впливати на графіки постачань та витрати компаній. Митні брокери повинні вміти управляти такими ситуаціями і швидко вирішувати проблеми.

5. Ризики та безпека: Митні брокери повинні враховувати різні ризики, пов'язані з переміщенням товарів через кордон, такі як ризики втрати, крадіжки або порушення безпеки. Дотримання вимог безпеки та управління ризиками є важливим аспектом роботи митного брокера.

6. Конфіденційність інформації: Робота з конфіденційною інформацією про клієнтів вимагає від митних брокерів високого рівня етичності та дотримання вимог захисту даних [110].

Вирішення цих проблем вимагає високого професійного рівня, постійного навчання та ефективного взаємодії з митницею та іншими стейкхолдерами у митному процесі.

3.2. Відповідальність митного брокера за порушення законів, пов'язаних із здійсненням митної брокерської діяльності

Згідно з Митним кодексом України (далі - МКУ), митний брокер – це підприємство, яке надає послуги щодо декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перетинають митний кордон України [24]. Іншими словами, це може бути будь-яка юридична особа або громадянин-підприємець, які надають послуги з митного оформлення різних видів вантажів (експортних, імпорتنих та транзитних), а також консультують з питань зовнішньоекономічної діяльності та митного законодавства України. Митний брокер регулюється МКУ [гл. 59; 1], а видача дозволу на здійснення митної брокерської діяльності та її контроль регламентується наказом Міністерства фінансів України [2]. Технологічні картки адміністративних послуг з отримання, переоформлення, зупинення та анулювання дозволу на здійснення митної брокерської діяльності затверджені наказом Державної митної служби України [3].

Положення МКУ, яке стосується відповідальності митного брокера, може викликати певні непорозуміння. Згідно з ч. 3 ст. 416 МКУ, митний брокер несе відповідальність за правопорушення, пов'язані з митною брокерською діяльністю, визначену самим Кодексом та іншими законами України [24].

Однак ч. 5 ст. 266 МКУ стверджує, що особа, яка має право декларувати товари від імені декларанта, несе ті ж обов'язки, права і відповідальність, що і сам декларант [ч. 5 ст. 266; 1]. Ці положення суперечать одне одному, і на їхній основі митний орган формує свій підхід до співпраці з митним брокером.

Наприклад, згідно з ч. 3 ст. 416 МКУ, митний брокер несе загальну відповідальність за порушення, визначені Кодексом. Наприклад, якщо митний брокер при оформленні товарів використовує митну декларацію та невірно визначає код товару відповідно до Української класифікації зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), це може призвести до затримання товарів або накладення штрафних санкцій згідно з МКУ. Декларування та митне оформлення товарів вимагає бездоганної підготовки супровідної документації, і недбале складання цих документів може мати серйозні наслідки [24].

Отже, враховуючи вищезазначене, посадова особа митного органу, при проведенні перевірки даної митної декларації та перегляду документів, вказаних у графі 44 митної декларації, зазвичай може притягнути брокера до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, як передбачено ч. 1 ст. 472 «Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення» Митного кодексу України (МКУ). Це пов'язано з тим, що всі необхідні інформаційні відомості та документи для митного оформлення товару були наявні у митного брокера для правильного визначення кваліфікаційного коду товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) [24].

У даному випадку порушується ч. 3 ст. 416 МКУ, оскільки митний брокер, як представник декларанта, допустив адміністративне правопорушення, передбачене МКУ, що призвело до адміністративної відповідальності [4]. Однак, якщо мова йде про застосування штрафних санкцій до митного брокера як представника декларанта за порушення податкового законодавства України у зв'язку з поданням митних декларацій із порушенням встановлених термінів (згідно зі ст. 120.1; 4), або якщо митний брокер нараховується штраф за самотійне визначення митним органом України сум податкових та/або інших

зобов'язань, контроль за сплатою яких покладено на митні органи України, або за виявлення фактів використання митним брокером податкових пільг не за призначенням (згідно зі ст. 123.1; 4), то у цих конкретних випадках митний брокер несе відповідальність згідно із вимогами іншого законодавства України, що відрізняється від законодавства України з питань митної справи. Таким чином, ч. 3 ст. 416 МКУ надає загальний акцент на те, що митний брокер зобов'язаний нести юридичну відповідальність, яка визначена загальним законодавством України з питань митної справи.

У розгляді нашої проблематики, частина 5 статті 266 Митного кодексу України вносить інші аспекти. Визначаючи митного брокера як особу, уповноважену на декларування товарів від імені декларанта, тобто експортера або імпортера, ця стаття встановлює, що митний брокер несе таку ж відповідальність, як і сам декларант [24]. Іншими словами, митний брокер відповідає за товар так само, як і його клієнт.

Незважаючи на це, існує певна неузгодженість між частиною 3 статті 416 та частиною 5 статті 266 Митного кодексу України. Згідно з частиною 3 статті 416, митний брокер несе відповідальність за товар лише у випадках, коли його відповідальність визначена самим Кодексом.

На практиці це виражається в тому, що посадова особа митного органу може використовувати частину 5 статті 266 в тих випадках, коли вона хоче покластися на те, що митний брокер несе відповідальність за порушення митних правил. З іншого боку, у випадках, коли вина митного брокера виключена, застосовується частина 3 статті 416, і адміністративна відповідальність покладається на декларанта, а не на брокера [24].

Ця неоднозначність створює труднощі для митних брокерів, оскільки вони можуть потрапити під моральний тиск з боку посадових осіб митного органу. Хоча частина 5 статті 266 існує в законодавстві, на практиці судові рішення не зобов'язують митного брокера нести адміністративні санкції, якщо його вина не підтверджена конкретним порушенням законодавства України з питань митної справи.

Важливо пам'ятати, що у Митному кодексі України існує розділ XIII, який визначає порушення митних правил та встановлює адміністративні санкції за них. Таким чином, митні органи повинні діяти в межах цього розділу, а дії посадових осіб підлягають адміністративному оскарженню та захисту в судовому порядку, як це передбачено законом [24].

3.3. Узагальнення та впровадження іноземного досвіду у сфері митного декларування з урахуванням регулювання митно-брокерської діяльності

Під час транспортування товарів через митний кордон виникають відносини між особою та державою через органи доходів і зборів. Ці відносини регулюються митним законодавством, а їх частиною є процедура митного оформлення. Обов'язковий етап митного оформлення - декларування, яке здійснюється шляхом подання точних відомостей про товари, їхню мету переміщення через митний кордон України та інші необхідні дані для митного контролю. Порядок і процедура декларування визначаються законодавством та постановами Кабінету Міністрів України.

З метою спрощення митних формальностей значно зменшено кількість подаваних документів разом із митною декларацією. Тепер декларанти подають лише три документи: митну декларацію, рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, і декларацію митної вартості. Інші документи зазначаються в митній декларації, і митний орган може вимагати подання оригіналів чи копій зазначених документів [39].

Найбільш складні аспекти декларування пов'язані з визначенням митної вартості (МВ) та підтвердженням країни походження товару. Визначення МВ є ключовим для імпортера, оскільки це впливає на митні платежі. Проблеми не пов'язані з законодавством, а з неправильним його застосуванням. Митники часто використовують внутрішню базу цінової інформації для порівняння цін, хоча законодавчо її статус не визначено. Для визначення МВ застосовують

фактичну оплату за товар, але інспектори можуть використовувати ціни аналогічних товарів за останні 90 днів.

Для підтвердження країни походження використовується сертифікат походження. Однак через фіскальні обмеження митні органи можуть визнати сертифікати недійсними з формальних причин, що створює фінансові труднощі для імпортера. Також виникають проблеми з випуском товарів у вільне використання при використанні тимчасових декларацій під час проведення досліджень.

З початку 80-х років XX століття в міжнародній практиці поширено використання митної електронної форми для декларування товарів. Передові митні служби країн світу, таких як Німеччина, Франція, Росія, Японія, Китай, США та Канада, активно впроваджують сучасні електронні технології та щоденно розвивають їх. Наприклад, в Японії механізм проходження митних формальностей ґрунтується на автоматизованій системі обробки інформації для митних цілей (NACCS), яка поділяється на повітряну (air-NACCS) і морську (sea-NACCS). Ця автоматизована комп'ютерна система інтегрує митні служби та учасників ЗЕД. Аналогічна система діє в США[5].

З 1 січня 2013 року Європейський союз впровадив єдину форму митної декларації для заяв фізичними особами, що переміщують грошові кошти. Тепер при прибутті або вибутті з території Європейського союзу громадянин, який має при собі суму від 10 000 євро, повинен задекларувати їх в країні прибуття або вибуття. Ці заходи спрямовані на боротьбу з переміщенням готівки, одержаної злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму. Це означає, що митну декларацію слід заповнити двічі - при ввезенні та вивезенні з території ЄС, якщо сума перевищує 10 000 євро. Це правило також діє при транзитному проїзді через країни ЄС[6].

В кінці грудня 2015 року Комісія ЄС прийняла фундаментальні зміни до митного кодексу Євросоюзу (EU) 2015/2446, (EU) 2015/2447. До цього моменту діяв митний кодекс Євросоюзу від 9 жовтня 2013 року, затверджений Європарламентом (EU) 952/2013. Новий митний кодекс ЄС набрав чинності з 1 травня 2016 року. Кожна країна Євросоюзу мала привести своє національне

законодавство до відповідності новим нормам і правилам до цього часу. До 1 травня 2016 року в багатьох країнах ЄС було змінено десятки, а іноді сотні місцевих законів, пов'язаних з цими змінами. Для підтвердження ввезення або вивезення товарів для податкової інспекції потрібно мати декларацію тільки в електронному вигляді у форматі XML, яку декларант надсилає на митницю. Також рекомендується зберігати товаросупровідні документи (СМР, авіа, поштові, залізничні накладні тощо) протягом 10 років для підтвердження ввезення та вивезення товарів через кордон ЄС[7].

В США декларування товарів здійснюється за 24 години до відправлення судна з будь-якого порту світу. Подання документів в митницю США через автоматичну систему декларування (AMS) може здійснювати VOCC (судноплавна транспортна компанія загального призначення) або ліцензована компанія NVOCC, яка перевозить вантаж[8].

Митний брокер за кордоном повинен відповідати вимогам, що встановлені законодавством відповідної країни. Наприклад, у Канаді митним брокером може бути фізична особа, товариство або корпорація, яка діє в якості агента для проведення митних формальностей від імені власника або імпортера товарів [5]. Щоб отримати статус митного брокера в Канаді, агент повинен бути громадянином або постійним жителем країни і мати достатні фінансові ресурси для ведення бізнесу у відповідальній сфері.

Діяльність митного брокера в Канаді може розпочатися лише після отримання ліцензії на посередницьку діяльність. Для отримання ліцензії претендент повинен надати фінансову гарантію у розмірі 50000 канадських доларів для захисту митного та податкового управління від можливих втрат. Гарантія може бути подана у формі грошових коштів або засвідченого чеку. Плата за видачу ліцензії митного брокера становить 600 канадських доларів. Крім того, один раз на рік митні брокери повинні підтверджувати свою кваліфікацію у галузі митної справи, складаючи іспит в митних адміністраціях кожного регіону, за що сплачується збір у розмірі 200 канадських доларів.

Сполучені Штати є конкретним прикладом країни, яка пройшла негативний етап спільної дерегуляції представництва в митній сфері. У

середині 1850-х років почалась практика затвердження коносаментів спеціалізованими торговцями - митними брокерами або експрес-агентами, яка використовувалася багатьма імпортерами та вантажоодержувачами країни. Діяльність цих агентів була абсолютно нерегульованою, вони декларували вантажі від свого імені без реєстрації діяльності за вантажоодержувачів. Ця практика призвела до численних проблем, включаючи шахрайство. Відповідно, уряд США відреагував, прийнявши митні правила 1857 року. Згідно зі статтею 194 цих правил, така практика була заборонена [6].

В сучасному контексті митні брокери в США - це приватні особи, товариства, асоціації або корпорації, які мають ліцензії, регульовані та уповноважені митною та прикордонною службою США [7]. Кодекс Сполучених Штатів визначає митного брокера як особу, яка отримала ліцензію від міністерства фінансів США. Основні функції митного брокера включають визначення і виконання економічної та грошової політики США, регулювання експорту та імпорту, фінансових організацій, збір податків, друк паперових грошових знаків і карбування монет. Ліцензію митного брокера може отримати лише громадянин Сполучених Штатів. Кваліфікацію митні брокери підтверджують у сервісних центрах (United States Customs and Border Protection). За прийняття іспиту стягується плата в розмірі 200 доларів США. Крім того, за отримання ліцензії стягується збір на користь адміністрації цього штату. Особливість діяльності митних брокерів у США полягає в тому, що кожні три роки після отримання ліцензії вони повинні підготувати та подати звіт про активність бізнесу до міністерства фінансів. Якщо особа з ліцензією не може подати необхідний звіт, ліцензія може бути тимчасово призупинена і, в подальшому, анульована.

У США митний брокер, діючи в якості представника імпортера, виступає від імені самого імпортера. Водночас відповідальність за дотримання митних правил, сплату мит і податків несе імпортер.

Механізм застосування гарантійних зобов'язань в роботі митних брокерів у США є навчальним. Цей механізм використовується для забезпечення виконання обов'язків брокерів та їх клієнтів перед митними органами. На

відміну від Канади, де митні брокери не представляють гарантій при ліцензуванні, в США гарантії вимагаються через факт того, що митне оформлення товарів зазвичай відбувається без фактичної сплати митних платежів. Оплата здійснюється протягом десяти днів після переміщення товарів через митний кордон. Гарантії в США не є банківськими або страховими, але фактично вони є угодами, що включають у себе можливість втручання страхової компанії у разі збитків однієї зі сторін угоди.

Щорічно митні органи отримують відшкодування збитків приблизно за 200 000 страхових контрактів. Перевагою цієї системи є те, що вона дозволяє брокерам і імпортерам отримувати більше кредитів та гарантій для розвитку бізнесу, не виводячи матеріальні затрати на забезпечення надійності з обороту компанії.

Основні правила для митних органів ЄС визначені в Митному кодексі Спільноти, який забезпечує уніфікованість митних формальностей в усіх країнах ЄС. Згідно з Митним кодексом Європейського союзу (UCC), будь-яка особа може бути посередником в митній сфері. Однак в різних країнах ЄС існують різні підходи до атрибуції діяльності митного представника від імені третіх осіб.

Держави ЄС можна поділити на дві групи щодо регулювання діяльності митних посередників. У першій групі, до якої входять деякі країни, діяльність митних посередників розглядається як професія, доступ до якої відкривається після проходження державного іспиту і регулюється внутрішніми правилами. У другій групі країн існує вільність здійснення будь-якої діяльності митного посередництва від імені третіх осіб [8].

Митні агенти повинні пройти реєстрацію в Митній Адміністрації, а митні брокери у Франції мають пройти акредитацію в митниці. Акредитація здійснюється на підставі оцінки платоспроможності, репутації, досвіду та кваліфікації працівників у митній сфері. Французький закон визначає митного брокера як особу, що професійно здійснює митне оформлення від імені інших осіб [9]. Обов'язки митного брокера включають збір від клієнтів повної суми податків, які сплачуються в бюджет від імені клієнта. У випадку неможливого

сплатення клієнтом митних платежів, брокер перераховує відповідні суми, які, згідно з цивільним законодавством, розглядаються як звичайний борг клієнта перед брокером. Це дає право брокерові утримувати вантаж особи, яку він представляє. У фінансовій системі Франції оплата всіх митних платежів здійснюється передоплатою або за умови пред'явлення обов'язкової фінансової гарантії. Крім того, у Франції, так само як і в більшості розвинених країнах, митний брокер несе відповідальність перед клієнтом і перед митними органами одночасно. Взаємини між брокером і клієнтами регулюються в першу чергу тим, що брокер, як представник клієнта, зобов'язаний виконувати отримані інструкції та повідомляти клієнта про хід виконання його доручень у процесі митних формальностей за його дорученням. Зазначені вимоги ставлять митного брокера у залежність від клієнта і можуть призвести до фінансових відшкодувань на користь клієнта в тому випадку, якщо інструкції останнього не були виконані або не був досягнутий очікуваний результат.

Під час оформлення товарів від власного імені митний брокер несе повну відповідальність за свої дії та сплату митних платежів. Уникнення відповідальності за порушення неможливе, навіть якщо брокер не мав наміру порушувати правила. Діяльність митних брокерів вважається надійною та стабільною через надання подвійної гарантії: чесність та компетентність з одного боку, фінансові гарантії перед митним органом з іншого. У Європі, особливо після об'єднання, взаємодія з митними брокерами стала більш привабливою, адже митне оформлення товарів між країнами-членами ЄС було скасовано, але це призвело до зменшення фінансової безпеки та ускладнення роботи митних органів. У Греції, митні брокери підлягають суворому регулюванню, де лише фізичні особи мають право займатися цією діяльністю, існує віковий ценз, і ліцензія вимагає певних умов. В Італії, митники визначаються законом від 1960 року, який вимагає дворічної практики та проходження іспиту для отримання ліцензії. У Іспанії, митні брокери повинні скласти іспит вищого навчального закладу та отримувати документ, що підтверджує їхню освіту у сфері митного оформлення, щоб виконувати свою діяльність, яка також регулюється відповідними урядовими наказами [14].

Вищеописані умови спрямовані на зменшення ймовірності шахрайства та підвищення рівня безпеки комерційних вантажних потоків. Митні брокери, завдяки своїм знанням митної практики, надають гарантії від імені держави наскільки це можливо. У Сполученому Королівстві митне представництво виконують різні особи, такі як агенти з обробки вантажів, експедитори, клірингові агенти, митні консультанти тощо, проте ніхто з них не має статусу митного представника. Норми щодо посередницьких послуг не чітко визначені, і права та обов'язки митного представника визначаються угодою між агентом і принципалом.

У Польщі фізична особа може стати митним брокером, якщо вона проживає в Співтоваристві, має потрібний потенціал для укладення правових угод, користується громадянськими правами, має свідоцтво середньої освіти, не має засуджень за економічні чи фінансові злочини, та виконує свої обов'язки відповідно до кодексу професійної поведінки після складання іспиту. В інших країнах, таких як Німеччина чи Швеція, такі обмеження відсутні, і вимоги до митних брокерів різняться.

У Китаї діяльність митних брокерів чітко регулюється митним законом, і всі учасники митного процесу повинні пройти реєстрацію в митниці для декларування товарів. Для отримання ліцензії митного брокера в Китаї встановлені конкретні вимоги, такі як наявність статутного капіталу, організаційних структур, кваліфікованих співробітників та програмного забезпечення.

Відповідно до положень статті 13 Митного кодексу Митного союзу [23], включення юридичної особи до реєстру митних представників здійснюється за наступних умов:

1. Наявність не менше двох працівників у штаті цієї особи, які мають документи, що підтверджують їх відповідність вимогам, встановленим законодавством держав-членів митного союзу.

2. Укладення договору страхування ризику цивільної відповідальності з метою покриття можливої шкоди майну експонованих осіб або порушення договорів з ними.

3. Надання гарантій оплати митних зборів та податків у розмірі, еквівалентному не менше ніж один мільйон євро за курсом валют, установленим законодавством держави-члена митного союзу на день подання таких гарантій.

4. Відповідність іншим вимогам та дотримання інших умов, встановлених митним законодавством Митного союзу і/або законодавством держав-членів Митного союзу.

Найбільш строга умова для митних посередників стосується розміру забезпечення зобов'язань з оплати митних платежів і величини страхової суми за договором страхування цивільної відповідальності митного брокера. Розміри цих сум настільки великі, що створюють фінансовий бар'єр для багатьох суб'єктів. Розмір страхової суми, в межах якої страховик зобов'язується відшкодувати шкоду особам, чиїм майновим інтересам вона заподіяна, не може бути менше 20 мільйонів рублів. Визначення розміру страхової виплати здійснюється в межах страхової суми [11].

Одним із ключових аспектів взаємодії митного представника із клієнтом є солідарна відповідальність за сплату митних платежів. Таким чином, це передбачає існування тристоронніх відносин між митними органами, суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності (вантажовласником) та митним представником. Загальний підхід до регулювання митної брокерської діяльності включає три основні моделі державного регулювання, враховуючи міжнародний досвід:

Таблиця 3.1.

Моделі державного регулювання митної брокерської діяльності

Модель	Рівень регулювання	Сутність регулювання	Приклади застосування
1 Модель	Відсутність державного адміністрування	Вирішення усіх питань, пов'язаних з митним представництвом за засадах і принципах саморегулювання	Німеччині Велика Британія і Північної Ірландія
2 Модель	Контроль з боку відповідного відомства (митної адміністрації,	Контроль на рівні Центрального органу виконавчої влади в галузі митної	США, Канада, Франція

	митниці)	справи.	
3 Модель	Сильний авторитетний контроль з боку міністерства	Посилення адміністрування, жорсткі вимоги щодо діяльності митних посередників	Греція, Польща, Італія, Іспанія

Висновок до розділу 3

Зазвичай, управління функціонуванням митних посередників (брокерів, агентів, маклерів) зазвичай ґрунтується на законах, які визначають умови їхньої діяльності в митному секторі. У більшості розвинених країн митні брокери (маклери, агенти) отримують ліцензії на свою діяльність. Видачу ліцензій чи дозволів проводять відповідні міністерства чи агентства. У різних країнах митний брокер може бути як фізичною, так і юридичною особою. Статус митних брокерів також може відрізнятися в різних країнах.

Під час оформлення товарів від власного імені митний брокер несе повну відповідальність за свої дії та сплату митних платежів. Уникнення відповідальності за порушення неможливе, навіть якщо брокер не мав наміру порушувати правила. Діяльність митних брокерів вважається надійною та стабільною через надання подвійної гарантії: чесність та компетентність з одного боку, фінансові гарантії перед митним органом з іншого. У Європі, особливо після об'єднання, взаємодія з митними брокерами стала більш привабливою, адже митне оформлення товарів між країнами-членами ЄС було скасовано, але це призвело до зменшення фінансової безпеки та ускладнення роботи митних органів.

ВИСНОВКИ

Висновки з дослідження можна сформулювати наступним чином:

Поняття "митне обслуговування" представляє собою перетин економіки та юриспруденції, і воно не обмежується виключно економічним або юридичним змістом. Сучасне розуміння "митного обслуговування" включає будь-які заходи або корисності, які сторони можуть надати одна одній, і які переважно нематеріальні та не призводять до заволодіння матеріальними цінностями.

Митні брокери відіграють ключову роль у здійсненні імпортно-експортних операцій, є повноцінними учасниками зовнішньоекономічної діяльності. Визначення "митний брокер", надане Митним кодексом України, відповідає їх функціям. Компанії мають вибір між використанням митних брокерів та самостійним рішенням завдань, пов'язаних із перетином митного кордону.

Неабияк змінилась діяльність митних брокерів в умовах війни. Діяльність митних брокерів у військових конфліктах та умовах війни може стикатися з численними викликами та складнощами. Нижче наведені деякі аспекти, які можуть впливати на їхню роботу:

1. Безпека та ризики:

- фізична безпека: умови війни можуть створювати ризики для фізичної безпеки працівників митних брокерів та перевізників.

- ризики втрат та знищень: інфраструктура митниць може стати об'єктом нападів, що призводить до втрат та знищень документів та обладнання.

2. Логістика:

- обмеження перевезень: воєнний конфлікт може призвести до обмежень у перевезенні товарів через певні території або через загальні ускладнення логістичних маршрутів.

- підвищені витрати: збільшені витрати на забезпечення безпеки та логістики можуть впливати на фінансову ефективність діяльності.

3. Інформаційна безпека:

- ризики кібербезпеки: у військових конфліктах може зростати загроза кібератак, що ставить під загрозу конфіденційні дані та інформаційну безпеку.

4. Зміни в регулюванні:

- надзвичайний стан: у військових конфліктах країни можуть вводити надзвичайний стан та змінювати митні та торговельні правила для забезпечення національної безпеки.

5. Потреба у співпраці з владою:

- співпраця з військовими та правоохоронними органами: митні брокери можуть потребувати активної співпраці з владними структурами для забезпечення безпеки та вирішення можливих проблем.

6. Збереження законності:

- вартість додержання закону: умови війни можуть призводити до збільшення вартості додержання митних та торговельних правил через додаткові безпекові заходи та обмеження.

7. Електронне декларування та автоматизація:

- перехід до електронного декларування: у військових умовах країни можуть поспішати із впровадженням електронних систем для полегшення митного оформлення та зменшення ризиків.

Для ефективного функціонування митних брокерів у військових умовах, важлива співпраця з урядовими структурами, ретельне планування логістики та

безпекових заходів, а також гнучкість у вирішенні проблем, які можуть виникнути через зміни у регулюванні та умовах.

Міжнародний досвід підтверджує успішність системи "єдиного вікна" у митному очищенні товарів. Впровадження інформаційних митних технологій декларування призвело до позитивних економічних результатів у багатьох країнах. Україна вже робить кроки в цьому напрямку, але для повної реалізації електронного декларування потрібно вивчити зарубіжний досвід більш детально.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко А. В. Удосконалення нормативно-правового регулювання питань здійснення процедур митного контролю та митного оформлення водних транспортних засобів та товарів, що переміщуються ними через державний кордон України. *Митна безпека*. 2018. Вип. 2. С. 13-19.
2. Біленець Д. А. Митний брокер як суб'єкт господарської діяльності у зоні митного контролю. *Митна справа*. 2015. № 2(2.2). С. 139-143.
3. Бондаренко Є.П. Вдосконалення регулювання діяльності митних посередників в Україні. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2014. № 4 (44). с. 10-17.
4. Бондаренко І. О. Організаційно-правові засади надання митних послуг: дис. ... кандидата юрид. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2006. 212 с.
5. Бондаренко І. О. Посередництво у сфері митних відносин: чинне й перспективне законодавство. *Митна справа*. 2005. № 2. С. 49–53.
6. Бондаренко І.О. Послуги в галузі митної справи. *Митна справа*. 2004. № 6. С. 46-52.

7. Будз О. О. Чинники впливу на митне обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 16(1). С. 30-33.
8. Будз О. Ф. Стратегічне планування митного обслуговування підприємств на засадах врахування інтересів стейкхолдерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. : Економічні науки. 2018. Вип. 29(1). С. 28-31.
9. Галкін І. Г. Юридична відповідальність за порушення митних правил і контрабанду. *Право і суспільство*. 2015. № 3(3). С. 126-130.
10. Гапонюк О. О. Генеза становлення та розвитку правового регулювання інституту адміністративних послуг у митній сфері в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 5. С. 47-52.
11. Годованець О.В. Теоретичні засади функціонування системи управління ризиками митного контролю в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2015. Том 20 Випуск 4. С. 98-108.
12. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
13. Гось. М.І. Фінансове посередництво під час митного оформлення товарів та переваги його використання. *Класичний приватний університет*. 2019. Випуск 5(16). С.254-257.
14. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 696 с.
15. Данелюк В. І. Контроль за провадженням посередницької діяльності митного брокера. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Право. 2010. № 1. С. 29-34.
16. Данелюк В.І. Форми та методи контролю митних органів за посередницькою діяльністю в галузі митної справи. *Вісник Запорізького національного університету*. URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2013/Ur-3-2010/063-67>.

17. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану: постанова № 236 Кабінета Міністрів України 09 березня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>
18. Коробкова О. Розвиток інституту митних брокерів в Україні. *Схід*. 2013. № 5. С. 50-54.
19. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
20. Кузьмін О. Є., Будз О. Ф. Теоретико-прикладні засади побудови системи митного обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції. *Бізнес Інформ*. 2017. № 10. С. 94-98.
21. Лебедєва Є. О. Інформаційне забезпечення митного оформлення товарів і транспортних засобів: вивчення досвіду зарубіжних країн. *Митна справа*. 2014. № 6. С. 48-53.
22. Ломейко Ю. А. Аналіз та напрями вдосконалення взаємовідносин між суб'єктами митного контролю. *Бізнес Інформ*. 2015. № 2. С. 58-67.
23. Митний кодекс Європейського Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text
24. Митний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
25. Міщенко І. В. Проблемні аспекти організації та провадження діяльності митного брокера в контексті дерегуляції господарської діяльності України. *Митна справа*. 2015. № 5. С. 29-35.
26. Наказ Державного митного комітету України від 4 вересня 1992 року № 173. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/96728_96728
27. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua>.
28. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету міністрів України № 450 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-п>

29. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
30. Приймаченко Д. В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних формальностей. *Форум права*. 2011. № 1. С. 802–807. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11pdvrmf.pdf>.
31. Про діяльність митних брокерів: Наказ Міністерства фінансів України №693. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/diyalnist-mitnih-poserednikiv/mitni-brokeri/64016.html>
32. Про електронний цифровий підпис: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text>
33. Про електронні документи та електронний документообіг: закон України від 22.05.2003 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
34. Про затвердження концепції створення та функціонування національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні: Постанова Кабінету міністрів України № 821. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/821-97>
35. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України №21. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/219-2012-p>
36. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
37. Про саморегулюючі організації: закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT0167>
38. Програма створення «Електронної митниці» URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/160062996>
39. Самойловська В. П., Коробкова О. М. Економічна сутність митного посередництва. *Інноваційна економіка*. 2015. № 4. С. 259-264.

40. Світлак Ірина Іванівна. Організаційно-правові засади провадження посередницької діяльності митного брокера та митного перевізника в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2006

41. Указ Президента від 19.12.2007 № 1236/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236/2007#Text>

42. Уханова І.О. Брокерська діяльність в Одеській області: проблеми та перспективи функціонування митних брокерів. Матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (в онлайн форматі) «Проблеми розвитку малих відкритих економік». 18 квітня 2018 року. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/329.pdf>

43. Чернецька-Білецька Н. Б., Сєврук К. В. Спрощення процедур митного контролю за рахунок широкого впровадження електронного декларування. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 1. С. 117-121.

44. Шпак Н. О., Будз О. Ф. Організаційні засади митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 6. С. 34-39.

45. Шталь Т. В. "Електронна митниця" – якісно новий етап надання митних послуг в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Сер. : Економічні науки. 2013. № 1. С. 101-105.

46. Belgian customs, Instruction № 881.0 of 16.03.1998. URL: http://fiscus.fgov.be/interfdanl/nl/site/customs_eng.htm

47. Customs act, R.S.A. 1985, c.1 (2 nd Supp.) Customs Brokers Licensing Regulations. SOR/86-1067. URL: http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-86_1067/20060623/P1TT3xt3.html.

48. Gwardzińska E. Zmiany w strukturze rynku usług pośrednictwa celnego w Polsce. *Prace naukowe Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu*. 2015.w 402. S. 104-111.

49. Official Journal № L 145, червень 2008, *Офіційний вісник Європейського Союзу*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2022%3A145%3AFULL>

50. U.S. Bureau of Customs & Border Protection, “What Every Member of the Trade Community Should Know About: Customs Brokers” publication by the Office of Regulations & Rulings. URL: http://www.cbp.gov/sites/default/files/documents/icp048_3.pdf.

51. US Code. Customs brokers. 1641(19). URL: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/19/1>